

TELEGRAFUL ROMANU.

Telegrafulu este Duminec'a si Joi'a, la fie-care d'oué septemani cu adansulu Foisioerei. — Prenumeratiunea se face in Sabiuu la expeditor'a foiei, pre afara la c. r. poste cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate cátra expeditura. Pretulu prenumeratiunei pentru Sabiuu este pre anu 7 fl. v. a. iar pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pen-

Nr. 80.

ANULU XXIV.

Sabiuu 7/19 Octomvre 1876.

(troceelalte párti ale Transilvaniei si pentru provinciela din Monarchia pre anu anu 8 fl. óra pre o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri streine pre anu 12 1/2 anu 6 fl. Inseratele se platescu pentru întâi'a óra cu 7 cr. sirulu, pentru a dóu'a óra cu 5 1/2 cr. si pentru a trei'a repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

+

Cu máhnire suntemu datori a deschide astadi primele nóstre linii spre a anuntiá romániloru durerós'a scire ca venerabilulu si de toti stimatulu si integrulu patriotu românú, COSTACHI NEGRI, a incetatu din viétia éri sér'a, (28 Sept. v.) la proprietatea sea din Tergulu-Ocnei, unde de multu facea o viétia retrasa si modesta, dupa ce daduse tieri se cele mai emnente servitie. Cá cetatianu viétia sea, inca din junetie, a fostu unu siru de sacrificie pentru caus'a Romaniei si intarirea institutiunilor democratice. Proprietatea sea Manjin'a, ce avé in judetiulu nostru, a fostu primulu léganu, de unde plecara ideile unirei si nóu'a era de regenerare ce 'si dadura románii. Cá omu in viétia publica fu unu tipu de probitate, virtute si patriotismu. Nimene n'a potutu uitá insemnatele servitie aduse Romaniei, in calitate de agentu la Constantinopole, in o epoca cându se transiau cele mai mari cestiuni. Dela 1866, odata cu caderea principelui Cuz'a, de scumpa memoria, COSTACHI NEGRI se retrase in viétia privata cu atát'a hotarire, încátu nici onorurile la cari 'lu chiamá societatea alegendu-lu de repetite ori deputatu, senatoru, presiedinte de camera, ministru de asemene chiamatu in mai multe renduri, nimicu nu-lu putú decide a esí din hotarirea sea. Eata in palide linii figur'a si caracterulu ilustrulu decedatu.

„V. C.“

„Hr Ztg.“ de éri publica urmatórele telegrame:

Vien'a 18 Octobere. Intrarea rusiloru in Turci'a se astépta pe septamán'a viitóre. Perspectivele de pace au disparutu cu totulu.

Vien'a 17 Octobere. Dupa „Presse“ éri iérasí a sositu o epistola dela imperatulu Alessandru adresata imperatulu Austro-Ungariei.

Bucuresci 18 Octobere. La Hotinu in Bassarabi'a suntu concentrati 120,000 rusi, gat'a de pornitu. Armat'a romána se alatura lângá cea rusésca.

Constantinopole 18 Octobere. Sultanulu primesce asuprasi comand'a superióra a armiei.

Situatiunea politica s'a inaspritu fórté multu de Dumineca pána astadi. Se scie ca Russi'a a respinsu propunerea turcésca de armistitiu. — Acést'a insemnéza mai atátu cátu dechiaratiune de resbelu. La Hotinu in Bassarabi'a rusésca se vorbesce ca suntu concentrati déjá 120,000 rusi. — Se vorbesce de dóue coalitiuni, un'a are sa fia: intre Russi'a, Germani'a si Itali'a si alta intre Angli'a, Franci'a si Austri'a.

„V. C.“ scrie: Intr'o depesia a Tempuriloru (Times) teleg. din Berlinu se dice, ca Russi'a aru fi promisú Romaniei independintia absoluta, déca va permite trecerea trupeloru rusesci pe teritoriulu seu.

Manevrele romanesci au facutu mare sgomotu in lume. Trupele póte ca nu esise bine din garnisónele loru si altele inca nici nu se concentrase si biroulu telegraficu a spusú lúmei ca armat'a Romaniei se postéza dealungulu Dunarei. Ceva negresitu voru

face trupele romanesci, cáci pentru aceea se concentréza, dara ca concentrarea sa insemneze si plecare la resbelu e greu de a o proroci cu tóta siguritaea. Sgomotulu l'a produsu, dupa cum se vede, din „Polit. Cor.“, impregiurarea, ca ambulantiile militare inca suntu comandate la concentrári si inca in tienuta de campania, asemenea suntu contrasi la esercitii toti medicii militari, pána cându servitiulu in spitalele militari, ne spune „P. C.“, ca'lu provedu medicii civili.

„National Zeitung“ din Berlinu scrie despre manevrele aceste intre alte urmatórele:

„Cu tóte ca dupa obicei esercitiile romanesci de tótna se incepu tardiu, impregiurarea, ca in anulu acest'a se incepu fórté tardiu si cuprindu armat'a intréga permanenta dimpreuna cu rezervele ei — asiá dara pe picioru de resbelu — si armat'a intréga teritoriala formata in divisiuni, are ceva estraordinariu. Dupa scirile ce le avem, Romani'a, in momentulu de fatia sub firma de esercitii mari de tótna, este completu mobilisata.“

Numit'a fóia face o schitia despre organizatiunea armatei romanesci. 1 armat'a permanenta: 42,449 ómeni. 2 armat'a teritoriala: 54,473 ómeni. 3 militiile: 47,746. Sum'a fortieloru de resbelu 144,668 ómeni cu 288 tunuri, carea se imparte in 100 batal. de infanteria (dintre cari 36 vinu pe armat'a permanenta si 32 batal. de dorobanti), 52 de escadróne cavaleria (dintre cari 10 vinu pe armat'a permanenta) si 48 de baterii (dintre cari 16 vinu pe armat'a permanenta.)

„In tempu de resbelu continua „Nat. Ztg.“, se imparte armat'a in divisiuni, asiá dara tocm'a cum este impartita la esercitiile de fatia. Afara de categoriile de trupe amintite mai susu, cari suntu ecupate si armate pentru campania, mai esista, in cetáti, gardele civice si la tiéra glótele. Obligamentulu de a servi sub arme este in generalu dela anii 20—46. Dela 20 pána la 29 ani, servescu dupa cum trage cineva sórte, mai mica ori mai mare, in armat'a permanenta (4 ani activu, 4 in reserva), séu in cea teritoriala (6 ani activu si 2 in reserva.) Dela 29 pána la 37 ani suntu obligati a servi toti si cáti nu au fostu conscrisi din óre care motívu legalu la militii, impartiti in trei categorii. Cea dintáu consta din barbati neinsurati si veduvi fára de copii, a dóu'a din barbati insurati fára de copii, a trei'a din parinti cu familia. In gard'a civica si in glóte este servitiulu obligatu dela 37 pána la 46 ani.

Armat'a permanenta e provediuta cu púsci Peabody si cu tunuri prusiane cari se incarca dinapoi, armat'a teritoriala si militiile cu púsci cu acu si tunuri ghintuite, cari se incarca pre gura. Pentru desvoltarea armatei romane s'a facutu fórté multu, asiá încátu, cu tóte ca are mai putiene fortie de resbelu cá cea serbésca, si pentru organizatiunea ei e unu instrumentu cu multu mai pretiosu de resbelu cá cea serbésca. Sa sperámu ca nu va trebui a fi folosita cá atare.

Fiindu-ca se vorbesce atátu de multu despre armat'a romána, va fi la locu a face unu estrasu din o coresp. din Galati la „Romanulu“ din Bucuresci, carea in fondu se ocupa cu Besarabi'a

románésca si o descrie cu colori fórté desparate.

Vorb'a nóstra inse este de unu batalionu din reg. 8, pornitu din Galati si de unu batal. de venatori din Focsiani, amendóue spre Bolgradu, in urm'a sgomoteloru despre care se facú la tempulu seu amintire si in corespundintiele nóstre din Bucuresci. Corespundintia „Románului“ afirma ca in cele din urma s'a vedíutu „ca fur-tun'a érá venita din seninu.“ Cu tóte aceste batal. din regim. Nr. 8 a mersu pána in Bolgradu. Acestu batal. „a facutu 50 kilometri aprópe in 12 óre de marsiu, chiaru in întâi'a di a pornirei se“ „fára cá nici unu omu sa fi remasu inapoi.“ Evenementulu acest'a atesta o buna capacitate de manevre pentru trupele románe.

Lui „P. Ll.“ i se scrie din Vien'a la 14 Octobere ca in cercurile comerciale de acolo au sositu epistole din Belgradu, cari spunu, ca armistitiulu propusu de Pórta nu va fi acceptatu nici de Serbi'a, nici de Muntenégu. Coresp. spune mai departe ca in Vien'a si in Brún se facu togméli númerose pentru liferatiuni de totu felulu de pánuri pentru Serbi'a cari se platescu cu bani gat'a in galbeni imperatesci. Si cereale se cumpara in catatimi enorme prin mijlocirea ministrulu presiedinte Stefanovicu, pe socotéla intendantie armatei serbesci. Tóte aceste suntu semne invederate ca Serbi'a va continuá resbelulu mai departe. Representantulu Serbiei Zukici nici nu mai ascunde, ca Ristici si Cernaeieff, cu incuviintierea din Livadi'a, tragana resbelulu pána cându va fi Russi'a in stare se desfasiure stégulu panslavismulu. Coresp. anuncia mai departe ca opiniunea publica in Vien'a este in contr'a Russiei si termina corespundintia, ca Austri'a privighiaza fórté asupr'a lucruriloru din orientu. Cum-ca in Vien'a nu mai crede nime-ne orbisiu in éra de pace se vede si din neincetatele completári ce se facu pre fia-care di in armata.

Despre atitudinea Franciei in cestiunea orientale „Coresp. pol.“ publica o scrisóre fórté interesanta, datata Parisu in 11 Octobere, si cum se asigura, emanata dela unu barbatu de influintia:

„Sum in positiune a ve face armatóriele comunicári autentice asupr'a incidenteloru diplomatice din urma. De-si Angli'a si Franci'a n'au avutu ansa de a se pronunciá precisu si oficialu asupr'a obiectulu misiunei generalului Sumarakoff fiindu acést'a de unu caracteru cu totulu amicabilu, totusi atátu e siguru, ca déca érá vorb'a de o ocupare a Bulgariiei si a Erzegovinei, Franci'a si Angli'a nu aru fi aprobatu unu asemenea proiectu. Comunicatulu telegraficu dela Parisu la o fóia din Vien'a, ca ducele Decazes comunicandu consiliulu de ministri de aici respunsulu evasivu alu Portei s'aru fi pronunsiatu cu acést'a ocaziune, ca poterile sa se baseze in decisiunile loru ulterióre de aici inainte pe scrisórea tiarulu cátra Majestatea Sea imperatulu Austriei, e o scornitura completa. Ducele Decazes nu a pronunsiatu nici cându o parere ce aru contrastá cu atitudinea rezervárei impar-

tiali care acceptata fiindu inca de pe la inceputulu complicatiuniloru orientali, nu a fostu denegata nici pe unu singuru momentu.

Cátu pentru o demonstratiune de flote din partea tuturoru puteriloru mari in Bosforu e deplinu adeveratu si positivu, ca atátu Franci'a cátu si Angli'a s'au pronunsiatu contr'a demonstratiunei si au refusatú concursulu loru. Principele Gorciakoff, cunoscendu cuprinsulu respunsulu turcescu si informatu déjá pe cale telegrafica despre resultatulu ce a avutu misiunea generalului Sumarakoff, a indreptatu cu dat'a 3 Octobere o depesia cátra toti ambasadorii rusesci care avea scopulu sa invite pe puteri a impune Turciei unu armistitiu de dóue luni spre a conveni asupr'a pasiloru ce voru trebui sa se faca inca. In depesia acést'a principele Gorciakoff n'a propusu nici o conferintia si nu amintí nici cu unu cuventu de acést'a. Vr'o câte-va óre dupa sosirea, si probabilu in urm'a acestei depesie a cancelariulu rusescu, contele Derby facú unu asemenea pasiu, modificá inse espressionile rusesci. Elu a espedatu o depesia prin care invita pre cabinetu la mesuri viui si energice in Constantinopole, pentru a obtiené dela Pórta celu putienu o suspendare de arme pe patru septamáni spre a li se dá tempu de consultare comuna asupr'a unei conferintie. In urm'a acestui proiectu englezescu reprezentantii tuturoru puteriloru au staruitu de nou in dilele ultime pentru a induplecá pe Pórta la acordarea unu armistitiu. Cestiunea conferintiei sa se discuteze dupa acordarea armistitiulu in modu radicalu; se vede inse de acum din parerile schimbate între Angli'a si Franci'a, ca nu se va tractá de o conferintia dupa regula, care sa convina intr'o capitala européna séu intr'alta cetate neutrale, sa consiste din ministrii de esterne ai stateloru concerninti si sa desfasiure cestiunea orientale in totalitatea ei. S'a bagatu de séma in Londonu si Parisu, ca ide'a unei conferintie in acestu sensu largu va intempiná pedece ce nu se voru poté invinge. Germani'a e constantu contr'a, Austri'a se pare ca nu e dispusa a o favorí si Russi'a va cere cu siguritate eliminarea Turciei. Angli'a si póte si alte puteri cu greu voru acceptá acést'a pretensiune rusésca si acést'a aru fi de ajunsu pentru a eludá conferintia in acestu sensu. De aceea se si cugeta numai la o conferintia mai restrinsa si anume la o conferintia a ambasadoriloru in Constantinopole, care va stá in contactu continuu cu Pórta si se va ocupá specialu numai cu cestiunea reformeloru si a garantiiloru. Astfelu de conferintie s'au tienutu de repetite ori in Constantinopole cu succesu. Comunicári in sensulu acest'a s'au facutu acum mai pre urma din Parisu si Londonu cabinetulu din Vien'a, pentru a preintempiná ingrigrile si unele obiectiuni probabile.

La pasulu celu nou facutu de puteri in afacerea armistitiulu Pórta a respunsu cu o decisiune care sémana de totu cu unu cupu teatralu. Trebuie sa cunóscemu conditiunile armistitiulu de siese luni oferitu de Pórta. Pána acum oferirea face numai impressiunea

unu siacu diplomatecu. Nesuintia ei principale se pare ca vrea sa oclesca forma unui protocolu ceruta de puteri conformu propunerilor englese. Ea vrea sa se sustraga dela ori-ce indatorire confirmata prin unu actu internationalu si sub scutul unei suspendari de arme mai indelungata sa se grabesca a introduce reformele dupa planulu seu propriu, pentru a lua astfelu puterilor bas'a reclamatiuniloru si a pretensiuniloru de garantia.

De aci se explica limbajulu mai putienu magulitoriu ce-lu folosesce press'a ruscsa asupr'a Franciei. I se imputa adeca ducelui Decazes ca e scurtu de vedere, pentru ca nu merge neconditunatu cu Russia. Russia aru fi in stare sa faca Franciei servitie nu numai in cestiunea orientala, dara, asiá se mangaie „Golos“, rolulu ce-lu declina Francia, póte sa-lu ia Italia asupr'a sea.

In fapta o parte a pressei italiene continua cu sumutiarea anecsiunei, la care „Opinion“ a datu impulsulu. O foia din Turinu serie:

„Noi scimu sa apretiuimu cu deosebire amicitia Austriei si nu vomu turbura bunele relatiuni precátu tempu Austria remane cu frontierele de pana acum. Noi nu avem nici unu dreptu sa pretindemu Trentinulu si marchionatul Goritiei. Presupunendu inse, ca Austria s'aru estinde prin anectarea Bosniei si a Ertiegovinei, atunci Austria prin cedarea provinciiloru italiene la Italia aru documenta nu numai unu actu de deosebita prudentia politica, ci ea aru consolidat si bunele relatiuni cu noi. Déca se dice ca noi avem sa multiamu Franciei Lombardiá, Prussiei Venetiá si Germaniei Rom'a, noi nu ne vomu sfi a multiam Austria pentru Trentinu si marchionatul Goritiei. Pretensiunile nostre in casulu unei espansiuni a Austriei suntu cu multu mai legitime decátu cuceririle statulu imperialu, cáci noi prin acést'a corespundemu numai principiulu de natiunalitate, prin care ne amu nascutu, traimu si suntemu. Nu voimu nici o prada, voimu numai sa profitam de complicatiunea relatiuniloru europene; déca Austria castiga noi inca nu voimu sa remanem cu mánile góle. Noi amu sacrificatu in resbelulu din Crime'a milióne si ne amu castigatu unu dreptu de a vorbi si noi in cestiunea orientala.“

Diet'a Ungariei.

Dupa M. Polit, care apera pe Miletici intr'unu tonu moderatu si obiectivu lua cuventulu in siedintia dela 8 Oct. primu ministrulu Colom. Tisza, care la inceputulu replicariloru sale marturiscesc ca se semte indatoratu a motivá procederea guvernulu in caus'a de inmunitate a lui Mileticiu.

Trecendu preste afirmatiunile lui Polit despre aliantia celoru trei imperati si despre interpretarea neutralitatiei, primu ministrulu vine la meritulu lucrulu si dice, ca guvernulu audiendu de o miscare in partea meridionala a tiei, a creditu de a sea datorintia sa indrumeze pe organele sale la o priveghiare si controla stricta; guvernulu la inceputu a facutu cáci credea ca miscarea e numai particulara, dara mai tardiu, informatu prin organele sale, ca se facu incercari de conspiratiune, recrutare si colectiuni de bani si ca firele acestei actiuni suntu in mánile lui Miletici, n'a dispusu inca arestarea acestuia, n'a disu ca Miletici e vinovatu seu nevinovatu ci a scrisu organeloru sele concerninti ca cátu pentru greutatile ce provinu din dreptulu de inmunitate guvernulu ia asupr'a sea responsabilitatea dicendu: purcedeti cum trebuie sa purcedeti dupa convictiunea vostra in sensulu legei. Admitu, ca Miletici nu a pututu cunoasca ordina-

tiunea guvernulu, dara acést'a ordinatione nu stabileste ce-va nou ci atrage numai atentiunea organeloru sale si a celoru ce era sa fia sedusi cá sa nu se comita ilegalitati. Nu ordinatione ci legea califica de crima aceea de ce e vorb'a aici, ordinatione provóca pe organele guvernulu sa priveghieze asupr'a legei.

(Er. Simonyi intrerupe: Care lege e aceea?)

Intre altele, raspunde ministrulu pres., si articolulu de lege IX: 1622.

Constatandu-se necesitatea arestarei din partea organeloru chimate — cáci guvernulu n'a dispusu arestarea — s'a indrumatu si organele politice a conlucra si ele pre cátu va fi de lipsa cá sa nu se tulbure liniscea. Atát'a e partea guvernulu in acést'a afacere.

O desbatere asupr'a modulu cum cugeta guvernulu despre dreptulu de inmunitate nu o afu de lipsa, pentru ca se vede din scrisoarea guvernulu cáta procurorulu supremu de statutu, ca dupa pracs'a de astadi dreptulu de inmunitate trebuie sa se considere cá esistandu si pe tempulu de prorogare a dietei. Déca guvernulu nu aru sci acést'a nu era necesitate sa recunosca in purcederea acést'a ce-va exceptiunulu si sa ia responsabilitatea asupr'a sea.

De-si siguritatea personale la noi e garantata cá ori unde — fatia cu tribunalele — de-si intre impregiarile nostre acceptezu si aprobezu, cá afacerea sa remana in stadiulu actualu, — totusi fatia cu tribunalele nu se póte interpreta dreptulu de inmunitate asiá, ca déca diet'a nu convine cu lunile sa se impedece sub pretestulu acest'a mersulu justitiei si in urma dupa ce s'au seversitu tóte guvernulu impotentu sa fia de risu pentruca din respectu cátra libertate a lasatu sa se vatem libertatea.

Guvernulu nu potea sa proceda altmintrea chiaru si cándu s'aru admite tóte cáte s'au disu. La afirmatiunea, ca nu subversa pericolulu de fuga, pentruca Miletici durmea si ca densulu nu a fostu prinsu in flagranti observu, ca nu incape indoiala ca Miletici dormindu nu putea sa fuga, dara de alta parte ier' nu incape indoiala, ca acést'a nu póte servi cá dovéda, pentruca déca intre-venea o citatiune legale, care mai tardiu se suspenda pe bas'a dreptulu de inmunitate, cine scie nu fugea cum-va Miletici intr'o luntre pe Dunare din Neoplant'a

Intre ore-cari impregiaru nu e cu putintia, cá cineva sa fia citatu inaintea judecatoriei si dupa acést'a sa se dispuna arestarea lui. Nu existe vre-unu statutu, care aru observá procedur'a acést'a in casuri exceptiunali. Este permisu a aresta pe cineva si din consideratiuni cátra siguritatea publica, dara afacerea trebuie predata in tempu scurtu judecatoriulu care va pronuncia prin sentintia, déca e admisibila seu nu arestarea si incu-sitiunea. Déca nu, respectivulu se pune in libertate.

(Madarász intrerupe: Dupa trei ani!)

Ministrulu pres. Tisza: Ce pof-titi?

Csernatony (intrerupe): Nu scie de locu de ce e vorb'a. (Claritate generale.)

Ministrulu pres. continuandu dice relativu la observarea, de a ne lamuri asupr'a omladinei, ca nu e loculu aici de a ne trage sem'a cu omladin'a, dara speréza, ca in scurtu tempu ne vomu chiarifica. Atinge din activitatea ei numai unu momentu din care abia se póte vedé o alipire cátra integritatea statulu ungurescu. Aru trebui sa se véda numai marc'a tiparituriloru ei — firese ca aceste le tienu bine ascunse, asiá incátu numai cu truda amu potutu sa-mi procuru unu esemplariu. Pe foia titulara se afla sub numele Serbi'a Banatulu si Bacica. (Miscare.)

Mich. Polit (intrerupendu): Acést'a nu insamna nimicu, acolo locu-escu dóra serbi!

Ministrulu pres. Tisza continua, ca, déca nu insamna nimicu a infatisia pártile integrante ale Ungariei cá apartienendu airea, atunci nu prea póte contá pe afirmatiunile loiali ale lui Polit, relativu la integritatea Corónei ungare.

M. Polit: Acést'a s'a esprimatu asiá din punctu de vedere etnograficu. (Contradicere.)

Ministrulu pres. continua: Amu auditu desfasurandu-se aici principiulu, ca o conspiratiune contra unui statutu esternu intr'altu statutu nu involva criminalitatea. Nedemitandu-me in cualificarea crimelor observu numai, ca e datin'a a nu admite o conspiratiune indata ce se descopere contra unui statutu cu care traimu in pace; atragu atentiunea dlui deputatu asupr'a impregiarerei, ca ministerulu Cavour in Italia a suspendatu legea de pressa.

M. Polit: Da, in sa pe cale legislativica.

Ministrulu pres. termina observandu, ca guvernulu si-a facutu datoriá luandu responsabilitatea asupr'a sea in interesulu tiei, ba chiaru si in interesulu poporulu serbescu din acést'a tiea.

Cu aceste s'a terminatu siedintia.

Alb'a Iul'a 12 Octobru 1876.

Dle Redactoru! (Iera „strinsura“ si „comploturi.“ — Decursulu adunarei generale a despartimentulu alu 8-lea a asociatiunei transilvane. — Complotistii fraternisandu cu magiarii. — Calea adeverata de infratiere.)

In 8 a lunei curinte mai multe trasuri private un'a dupa alt'a manau repede pe stradele orasiulu si in tóte aceste se aflau totu inteliginti romani din locu.

Ce va se insemne acést'a? — in-treba magiarii suprisi.

Siguru acestia suntu „complotistii“ si acum se ducu la vre-o „strinsura“! observara ei convinsi.

Si cum sa nu fi opinionatu ei astfelu, cándu renumita „strinsura“ din Alb'a Iul'a o scornira ei numai din aceea ca vediura doi popi preumblandu-se la olalta.

Asia e peccatosulu, se teme si de umbra.

In realitate acei inteliginti romani din acele trasuri erau membrii subcomitetulu din despartimentulu alu 8-lea a asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporulu romanu, cari caletoreau la Vintii inferiori unde se conchiamase adunarea generala pe estu-anu.

Adunarea acést'a nu a fostu prea cercetata. Totu-si se inscrisera unspre-diece membri partinitori cu cáte unu floru si patru membri ordinari. Membrulu Samulu Cirlea din Alb'a Iul'a si-a solvitu tacs'a de membru ordinaru pre anulu 1876. Siedintia se tienu in localitatile scoleloru confessionale sub conducerea presidentulu substitutu Alesandru Tordosianu. Actuariulu Rubinu Patiti'a a reportatu despre activitatea comitetulu fara inse de a secerá aplause, ca chiaru dupa marturisirea facuta, a desvoltatu putiena activitate. Speramu, ca de aci incolo nu va mai fi asiá. O disertatiune potrivita tienu inse dlu actuariu, despre insemnata si misiunea asociatiunei transilvane, care fu ascultata cu placere si insulfetire. Alegandu-se in fine dlu advocatu Ioane Piposiu pentru loculu vacantu de presiedinte alu comitetulu, siedintia se incheia.

Insemnata a fostu inse adunarea acést'a din altu punctu de vedere.

Scimu bine, ca odinóra Vintii inferiori au fostu chiaru si resiedintia principiloru din Transilvania. Caste-lulu si acum mai exista precum si o remasitia insemnata a inteligintiei magiare de pe acele tempuri.

Acést'a inteligintia magiara intempina óspetii romani cu cea mai rara prevenire. Si la banchetulu arangiatu de dens'a, se incinse petrecerea cea mai placuta si cordiala. Era o adeverata bucuria a vedé, ca la initiativa magiariloru, cum toasta magiarulu in limb'a romana, iera romanulu in reciprocitate in limb'a magiara. Primulu semnu adeveratu de infratiere sincera intre aceste natiuni de interese asemene se dete aci prin aceea, ca unulu celualaltu i stimá — limb'a.

Egala indreptatire si stimare reciproca a limbelor nostre, fratiloru magiari, si iera ca suntemu frati adeverati, si amu aflatu totu-odata si chei'a adeverata a fericirei patriei nostre comune.*)

A. Iulianu,

Scolasticu.

Responsu dlui Redactoru dela „Highien'a“ in Timisió'a.

Dle Redactoru! Observarile facute in „Hig.“ nr. 9 din a. c. asupr'a propunerii mele din reuniunea invet. etc. atingu persón'a mea si scopulu forte tare, dreptu acea nu dóra ambitiunea ori sensibilitatea mea personala, ci santieni'a scopulu me silescu a ve tramite, si a dá acestu „responsu“ cu rogarea, sa-lu publicati in foia d-vostra „Hig.“ pentruca prin acést'a lamurindu-se scopulu, póte fi mai bine apretiuitu ori devine nimicu.

E dreptu ca amu „combatutu“ si desaprobatu actual'a inspectiune a scoleloru confessionali, dar' me rogu numai se nu credi d-ta ca eu amu combatutu si desaprobatu inspectiunea actuala scolara din inspectoratulu d-tale, pentruca eu amu vorbitu in generalu, ba dóra in tóta propunerea mea numai aceea eróre amu facut'o, ca nu amu exceptiunatu acestu cercu din generalu.

Ma altcum dechiaru francu si astadata ca chiaru acum, dupa ce cetiu „observarile“ sustienu mai bine combaterile si desaprobările mele, pentruca chiaru „observarile“ me springescu intru acést'a sustinere.

„Observarile Highieni“ atribue totu reulu ce se póte constatá in inspectiunea actuala de scóle „lipsei de putere esecutiva“ si acést'a a fostu si motivulu meu principalu.

Si eu amu adusu inaintea motivarea propunerii mele ca inspectorulu actualu n'are esecutiva, n'are salariu, n'are trasura, cu unu cuventu n'are nimicu, — si eu amu disu in motivele mele, ca multi dintre inspectorii actuali, suntu necualificati, neapti, nechiamati la acést'a onorifica si momentósa misiune, — dar' amu mai adausu cátra acestea si acea ca: tóte acestea rele nu se potu atribui nici inspectoriloru nici sínódeloru, ci impregiariloru fatali in cari ne aflamu.

Ei bine, déca invetiatoriloru li este permisu a se ingrigi de sórte loru si a invetiamentulu, atunci nu li póte fi opritu a se esprime despre acestea, a face si ei propuneri in conferintiele loru si in publicu; astfelu amu meditatú si eu despre acestea, iera cu deosebire amu meditatú despre ideia mai nóua ce s'au ivitu pre acestu terenu adeca: despre „salarisarea inspectoriloru“ si trebuie se marturisescu ca eu nu afu nici aci mantuire, de feliu nu, numai ca dóra averile nostre bisericesci scolare si asiá destulu de marginite s'aru mai insarcina.

Eata motivele mele din cari mi castigaiu acést'a convingere:

1. Déca amu salarisá unu inspectoru seu doi seu trei mai multi nici s'aru poté, dar' atati'a suntu dejá pré multi pentru pung'a nóstra cea mica, atunci aru veni pre unulu cáte 100—200

*) Suntemu de acordu, dara nu numai la bancheturi.

de comune, cari dupa impregiurări aru avé sa inspectiune 300—400 de scoli pe cari într'unu anu aru avé sa le inspectiuneze celu putienu câte de 2 ori si asiá dara i-aru trebuí într'unu anu 600—800 de dile, ceea ce nu se póte, dar' déca aru vení inspectiunea numai la 2—3 ani odata, — atunci inspectiunea — de-si scumpa, ea aru fi mai rea decâtu acum.

2. Barbati apti pentru aceste posturi, cari sa se bucure de cunoscintie fundamentali pedagogice mai ca nu avem in tóte diecesele nóstre si câti i-aru avé, toti au trecutu binişioru preste 60 de ani, si dela acesti'a se poftimu se faca 600—800 ori numai 200 de caletorii într'unu anu? — nu se póte!

3. Déca amu si avé acestea tóte, inspectorii confesiionali prin acea, ca aru deveni salarisati, nu aru deveni totu-odata si la puterea executiva pentruca si d-ta recunosc ca reulu principalu este lips'a poterei executive, unde este dara unu motivu pentru o sperantia macaru de imbunatatire, in inspectiunea scóloru, déca se voru salarisá inspectorii?

Acum se vinu la propunerea mea combatuta si desaprobatu in pocitele „observári.“

Déca s'aru concrede inspectoratele protopopiloru castigámu nitica putere executiva, pentruca protopopulu are óre-care executiva asupr'a preotulu iéra preotulu asupr'a poporulu. Nu e mare acést'a putere, dar' totusi e; dovéda ca si in anii cei mai rei s'au incassatu tóte diurnele deputatoru sinodali, congresuali s. a. tacse, ca unde s'au intemplat casuri, sesiunile vacante parochiali s'au esarendatu etc. contr'a voiei preotulu si a poporulu chiaru in multe locuri, si din contra, nu sciu nici unu casu macaru se amintescu, unde puterea ori influinti'a inspectorelui confesionalu actualu aru fi potutu medilocí platirea salariulu invetiatorescu ci sciu ca invetiatoriulu trebuie se astepte cu anii pâna a duce fóme de pâne etc. ori cercetarea scólei de cátra pruncii obligati, si totusi dupa „observáriile Higieniei“ invetiatorii suntu si remanu cei culpabili.

Apoi si control'a scólei, protopopulu mai bine o póte exercitá, decâtu unu inspectoru civilu, pentruca protopopulu are pe preotulu localu la dispositiune, in apropierea invetiatoriulu, iéra inspectorulu locuesce multe vole indepartatu si adesea, de aru si voi se controleze, nu-i permitu ploile, venturile, apele etc. etc.

La acestea 'mi vei replicá dóra ca ast'a a mai fostu, si iéra invetiatorii au „sbieratu.“ Dá ai deplina dreptate d-ta, ca a fostu asiá. Dar' sa ne intrebámu: cându au fostu, si de ce amu „sbieratu“?

Au fostu acést'a cându capulu turtoruru erá coruptu, muceditu, si amu „sbieratu“ cându dominau apesáriile nelegiuité, neinfrenate si neinfrenabili, si sermanulu invetiatoriu apesatu nu avé unde sa-si caute dreptate, astadi este alta; avemu autonomia, avemu „statutu organicu,“ sínóde protopopesi, eparchiali, avemu congrese si reuniuni invetiatoresci, totu atáti'a sbiciniitori si infrenatori ai ilegalitátilor, si asiá numai o buna contielegere intre cleru si mireni séu civili, si celealte de sine voru urmá.

Ce privese aptitatea ori neaptitatea suntemu egali cu civilisti si cu protopopii, pentruca aptu póte fi numai acél'a, care afla aptitatea sea in putere. Au dóra fiaiertatulu fostu inspectoru Ivanovicu, carele pre tempulu seu a facutu cele mai mari minuni pe tere-nulu scóloru, a fostu mai aptu decâtu inspectorii nostri dá cum n'amu puté aflá ómeni asiá de apti cá elu? ba dá, încátu privese calitatea lui spirituala, ma nu aflámu puterea lui executiva, carea l'a facutu nemortoriu!

Ce privese diurnulu de 5 fl. acestea se potu prea usioru sistá, dar' altcum nu au fostu generali, de altcum si intempulu nostru se vorbesce de „porci grasi, curci, gaini, retie etc.“ si déca aru trebuí se credemu faimeloru nedocumentate, atunci aru trebuí se dicemu ca pre tempulu protopopiloru erau diurnele in bani, iéra acum se platescu in „emoluminte.“

Deci cu unu cuventu dicendu: Tóte motivele aduse contr'a propunerei mele in „observári“ déca le cumpenimu bine, se potu folosi cu mai multa succesu pentru ea.

Spre incheiere se mai motivediu si pre „Latet angvis in herba“ adeca „scaunulu invetiatorescu.“

Eu nu-lu aflu in statutu, dara nici contr'a statutulu. Déca statutulu a permis „liquidatori“ „inspectori“ confesiionali fára destula cualificatiune si a primitu pe ori cine, cine numai a voitu sa fia pre lángha unic'a conditiune ca: póte se fia ce vrea, se pricepa din pedagogia cátu vrea, dar' numai onorariu se fia, — atunci nu pricepu de ce se nu priméscu statutulu „scaunulu scolaru invetiatorescu“ cá pre unu corpu formatu din poteri scolare intru si spre ajutorarea si inlesnirea functiunei organelor scolare etc. „Scaunulu scolaru vomu cere pâna ce-lu vomu cáscigá!

Dupa tóte aceste, fára a respunde si la próstele atingeri personali din „observári“ temendu-me nu cum-va onorab. publicu sa me tacese de unu resbunatoriu, remánu cu celu mai profundu respectu cátra Mag. Tá cá cátra mai marele meu.

Beregseu in 4 Sept. 1876.

Em. Andreescu
Invetiat.

Societatea academica romána.

Siedinti'a dela 24 Augustu, 1876.

Presiedinte, A. Treb. Laurianu.

Membrii presenti: I. C. Massimu, F. Sionu, I. Caragiani, G. Baritiu, Al. Odobescu, Al. Romanu si V. Babesiu.

Se da cetire procesulu-verbalu alu siedintiei precedente si, dupa órecari rectificári, se adopta. Membrii presenti se ocupa cu lucráriile speciale ale comisiunilor; lectur'a si examinarea manuscriptulu despre sintactic'a romána se continua cu asiduitate.

Siedinti'a se radica la 6 óre postmeridiane.

Presiedinte, A. Treb. Laurianu.

Secretariu ad-hoc, Sionu.

Siedinti'a din 25 Augustu, 1876.

Presiedinte A. Treb. Laurianu.

Membrii presenti: Al. Odobescu, G. Sionu, I. C. Massimu, I. Caragiani, Al. Romanu, V. Babesiu, G. Baritiu si D. Sturza.

Se da cetire procesulu-verbalu alu siedintiei precedente si se adopta.

Societatea, impartita in comisiuni, se ocupa cu diversele lucrári ce i s'au incredintiatu.

Siedinti'a se radica la 6 óre postmeridiane.

Presiedinte, A. Treb. Laurianu.

Secretariu ad-hoc, I. G. Sionu.

Siedinti'a dela 26 Augustu 1876.

Presiedinte, A. Treb. Laurianu.

Membrii presenti: G. Baritiu, Al. Odobescu, G. Sionu, I. Caragiani, I. C. Massimu, Al. Romanu si S. Babesiu.

Se da cetire procesulu verbalu alu siedintiei precedente si se adopta.

Membrii societátiei, impartiti in comisiuni, se ocupa cu diversele lucrári cu cari suntu insarcinati.

Siedinti'a dela 28 Augustu 1876.

Presiedinte, A. Treb. Laurianu.

Membrii presenti: Iosifu Hodosiu, G. Baritiu, Al. Romanu, G. Sionu, I. Caragiani, Al. Odobescu, I. C. Massimu si V. Babesiu.

Se dá cetire procesulu verbale

alu siedintiei precedente, si se adopta.

Se continua cetirea manuscriptulu despre sintactic'a romána, iér' o parte din membrii se ocupa cu lucráriile comisiunilor respective.

Siedinti'a se radica la 6 óre postmeridiane.

Siedinti'a dela 29 Augustu 1876.

Presiedinte, A. Treb. Laurianu.

Membrii presenti: G. Sionu, G. Baritiu, I. C. Massimu, Al. Romanu, I. Caragiani, Iosifu Hodosiu, Al. Odobescu, V. Babesiu.

Se dá cetire procesulu verbale alu siedintiei precedente, si se adopta.

Impartiti in comisiuni, membrii societátiei se ocupa cu diversele lucrári ce li s'au incredintiatu si cu examinarea manuscriptulu despre sintactic'a romána.

Siedinti'a se radica la 6 óre postmeridiane.

Siedinti'a dela 30 Augustu 1876.

Presiedinte, A. Treb. Laurianu.

Membrii presenti: I. Massimu, G. Baritiu, Al. Romanu, Iosifu Hodosiu, V. A. Urechia, V. Babesiu, Al. Odobescu si G. Sionu.

D. Sionu cere a se escusá nevénirea dlui Caragiani, fiindu ca se afla indispusu.

Membrii presenti se ocupa cu diversele lucrári ale comisiunilor din cari facu parte.

Siedinti'a din 31 Augustu, 1876.

Art. 5. Formalitátele pentru anunierea, depunerea, examinarea si premiarea operatelor venite la concursu voru fi cele usitate pâna acum in concursurile tienute de societatea academica, observându-se totu-deodata si dispositiunile speciali ale testatorulu, cupriase in urmatórele siese punte:

1). Cá premiele sa se decerne de cátra societate la cele mai bune lucrári redactate numai in limb'a romána.

2). Cá societatea sa determine pe fia-care anu câte unu subiectu alesu pe rendu din materiile enunciate la rubricile a, b, c, d si e, avendu dens'a facultatea de a propune pe fia-care anu si dóue séu mai multe asemenea concursuri, potrivit cu crescerea fondulu Nasturelu.

3). Cá societatea sa póta urcá aceste premie la sume mai considerabili de cátu 5000 l. n. sum'a ficsata cá minimum.

4). Cá premiele se nu póta fi niciodata impartite intre mai multi concurrenti, ci sa se dea fia-care intregu unei'a si aceleasi persóne care 'lu va fi meritatu.

5). Cá la concursurile acestei prime serie de premie se fia admisi numai románi din tóte pártile Romaniei séu streini cari voru fi dobenditu in principatulu Romaniei naturalisatiunea cea mare séu cari 'si voru fi facutu studiele si voru avé diplom'a dela universitátele románe.

6). Cá de câte ori nu se voru presintá concurrenti la concursurile anunciate si cându societate va judecá operele venite la concursuri cá nedemne de a fi premiate, sumele destinate pentru acele premie in alocatiunile anului sa se intruzeze in fondulu Nasturelu si sa se capitaliseze spre a marí acelu fondu.

B.

Intru ceea-ce privese premiele pentru opere publicate, lit. B., comisiunea propune cele urmatóre;

Art. 6. Testulu din testamentulu donatorulu Nasturelu Herescu, relativu la acést'a a dóu'a serie de premie anuale, va fi repetitu in tóta intregimea lui, in fia-care anu si de mai multe ori in cursulu anului, prin publicitatea cea mai intinsa, prin totu cuprinsulu tieriloru románe, anesându-se la acést'a publicatiune si dispositiunile prevediute mai josu la art. 7, 8, 9, 12, 13, 14 si 15, cu modificatiuni succesive intru cea-ce privese

datele cuprinse in numitele articole si sumele destinate pentru premie.

Art. 7. Primulu siru de patru ani prevediutu in dispositiunile testatorulu, atingetóre de acést'a serie de premie, se va incepe in anulu viitoriu 1877, si va continuá in 1878 si 1879, astfeliu in cátu in anulu 1880 se va presintá pentru prim'a óra casulu de a se decerne marele premiu Nasturelu de 12,000 l. n., iér' in anii precedenti: 1877, 1878 si 1879, se va dá neaparatu câte unu premiu de 4000 l. n., celoru mai bune cárti publicate, respectivu in cursulu fia-cárui'a din acesti ani.

Art. 8. De câte ori se va intemplá cá marele premiu Nasturelu de 12,000 l. n. se fia acordatu unui opu, carele de mai nainte capetase unulu din premiele anuale de 4000 l. n., sum'a de 4000 lei defalcata din marele premiu Nasturelu, séu va constitui unu premiu anualu in favórea celei mai bune cárti tiparite in limb'a románe in cursulu anului, acelui'a, séu se va adauge la fondulu Nasturelu, dupa decisiunea ce se va luá la tempu de cátra societate.

Art. 9. Toti autorii, cari voru dorí se concure la premiele anuale din acést'a a dóu'a serie de premiu Nasturelu, suntu autorisati si invitati cá se tramita, mai nainte de desciderea sesiunei anuale a societátiei academice románe, unu numeru celu putienu de dónesprediece esemplare tiparite din cartea lor, la delegatiunea societátiei, in Bucuresci (loculu academiei), osebitu de esemplarele pre cari voru voi sa le ofere deadreptulu cátra unulu séu toti membrii actuali ai societátiei, fára cá acést'a ultima procedere se fia cátsu de putienu obligatoriá.

NB. Se nu se pérda din vedere ca opurile propuse la concursu trebuie sa fia publicate in restempulu anului curgatoriu, adeca cu inceperea dela ultim'a sesiune anuale a societátiei academice, astfeliu, spre esemplu, in sesiunea societátiei din 1877 voru puté sa intre la concursu numai cártile publicate dela 15 Augustu 1876 inainte, si totu astfeliu pe viitoriu; iér' in sesiunea din 1880, voru puté concurá la marele premiu Nasturelu tóte cártile publicate dela 15 Augustu 1876 pâna in diu'a intrunirei membriloru la sesiunea din 1880.

Art. 10. Óri-care din membrii actuali ai societátiei academice románe are dreptulu de a propune din propri'a sea iniciativa si fára cá formalitatea de sub articolulu precedente sa fi fostu indeplinita de autori, cártile ce le va crede demne de a intrá in concursu, avendu aceste conditiunile prescise pentru dat'a publicárei lor.

Propunerea insa trebuie sa fia facuta celu mai târdiu in cele prime trei intruniri ale sesiunei, cându propunetoriulu va trebuí sa si inlesnéscu societátiei numerulu de dóuespre-diece esemplare din fia-care carte propusa, pentru examinarea lor mai rapede din partea membriloru societátiei.

Art. 11. La începutulu fia-cárei sesiuni, societatea denumesce din sinulu seu o comisiune cu privire si in proportiune cu materiile, cu numerulu si cu intinderea cártiloru prezentate la concursu, spre a face unu raportu comparativu asupr'a lor si a propune pre aceea care merita a se premiá.

Art. 12. La concursu se potu presintá si opuri preinoite in nóue editiuni, cari se voru fi retiparitu in cursulu anului, insa numai de autori in viétia.

Art. 13. Dupa cuprinderea chiaru a testamentulu, traductiunile de limbi straine sntu escluse dela concursu; se va face insa exceptiune pentru acele traductiuni de pe opuri straine clasice, cari:

1. Séu prin dificultátele invinse ale unei perfecte reproduceri in ver-

